

УПРАВЛІННЯ ЗАХОДАМИ ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ ЗЕМЕЛЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Полішук Л. В.
Науковий керівник: Колесов О. С., к. е. н., доцент

В даній статті розглядаються проблеми сільськогосподарського землекористування, визначається важливість управління заходами щодо покращення стану земель.

ВСТУП. Управління виробництвом в умовах ринкових відносин здійснюється в атмосфері невизначеності, воно потребує раціональної організації технологічних процесів для досягнення необхідних результатів таким чином, щоб з максимальним ефектом використовувати різноманітні ресурси та можливості. Пов'язування в єдине ціле основних чинників та аспектів діяльності підприємства – фінансових, організаційних, ринкових, технологічних – передбачає здійснення даного процесу на основі раціонального управління виробництвом.

Управління заходами щодо поліпшення земель сільськогосподарського призначення є актуальним в наш час, тому що з розвитком науково-технічного прогресу, з використанням хімічних засобів для обробітку ґрунту та рослин, природні властивості землі стрімко знижуються.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Україна володіє вагомим природно-ресурсним потенціалом, ефективне використання якого дає можливість виробляти конкурентоспроможну на зовнішньому та внутрішньому ринках продукцію. Загальновідомо, що ресурси виробництва взаємопов'язані й, до певної межі, взаємозамінні. Таке твердження знайшло відображення у виробничій функції і дає підстави для висновку про необхідність ефективного управління виробничими ресурсами: щоб досягти максимальної ефективності необхідно забезпечити оптимальне кількісне і якісне співвідношення факторів виробництва [3].

Стан ґрунтового покриву сільськогосподарських ландшафтів є головним джерелом, що забезпечує сталий розвиток держави. Охорона відтворення родючості ґрунтів, захист їх від деградації — фундаментальна пріоритетна проблема, розв'язання якої є неодмінною умовою сталого і високопродуктивного розвитку не тільки агровиробництва, а й існування людини, збереження навколишнього середовища [2].

Значення поліпшення земель дуже велике, тому що недотримання основних законів землеробства в останні роки, роздрібнення полів на паї, надмірна розораність угідь, недотримання науково обґрунтованих сівозмін, розширення посівів енергонасиченими культурами, зменшення бобових культур у сівозмінах призвели до зниження вмісту рухомих сполук поживних речовин, зменшення підвищення кислотності ґрунтів у польській та лісостеповій зонах.

Основні причини зниження агрономічних властивостей ґрунту - це, насамперед, багаторазовий обробіток його різними знаряддями за допомогою потужних і важких колісних тракторів і комбайнів; водна та вітрова ерозії (цей процес різко зростає внаслідок низької культури землеробства, застарілих методів обробітку ґрунту тощо); споживацьке ставлення до землі, намагання якнайбільше від неї взяти і якнайменше їй повернути, що призводить до виснаження гумусу; перехід на індустріальні та інтенсивні технології, тобто застосування високих доз мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин, яке супроводжується забрудненням ґрунту баластними речовинами (хлоридами, сульфатами), накопиченням отрутохімікатів у ґрунтах і підґрунтових водах. Ґрунти забруднюються відпрацьованими газами тракторів, комбайнів, автомобілів, мастилами та паливом, які витікають з них під час роботи на полях, а також техногенними викидами промислових підприємств сульфатами, оксидами азоту, важкими металами, радіонуклідами.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Поліпшення земель значною мірою залежить від наявності в ньому гумусу, який можна поповнити шляхом внесення адекватної кількості органічних добрив.

Найважливішим заходом збереження ґрунтів є правильне формування культурного агроландшафту. У кожній екосистемі має бути своє, науково обґрунтоване співвідношення між полем, лісом, луками, болотами, водоймами. Це дасть найвищий господарський ефект і збереже довкілля.

Розглянемо склад та структуру земель на прикладі державного підприємства дослідного господарства Вінницької державної сільськогосподарської дослідної станції.

Таблиця 1

Склад та структура сільськогосподарських угідь у ДП Дослідне господарство ВДСГДС с. Агрономічне Вінницького району у 2006-2008рр.

Показники	2006р.		2007р.		2008р.		Відхилення 2008р. від 2006р.	
	га	%	га	%	га	%	га	%
Усього сільськогосподарських угідь	1345	100	1353	100	1353	100	8	100
в тому числі: рілля	1282	95,32	1290	95,30	1290	95,30	8	-0,02
сінокоси	4	0,29	4	0,30	4	0,30	-	0,01
багаторічні насадження	46	3,42	46	3,39	46	3,39	-	-0,03
інші угіддя	13	0,97	13	1,01	13	1,01	-	0,04

Дана таблиця дає змогу побачити, що підприємство має високий відсоток розорюваності ґрунтів. 3

підвищення питомої ваги сільськогосподарських угідь у загальній структурі земельного фонду збільшується загальне виробництво сільськогосподарської продукції на підприємстві. Разом з тим сільськогосподарські угіддя за своїм складом і продуктивністю неоднорідні. Найбільшу цінність мають рілля і багаторічні культурні насадження. На них виробляється переважна частка валової продукції сільського господарства.

Розробка і впровадження заходів із підвищення родючості ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення, їх охорона й відтворення потребують всебічної достовірної інформації про їх агрохімічний стан. У процесі реформування земельних відносин виникла велика кількість землевласників і землекористувачів, часом без спеціальної освіти і досвіду роботи на землі, ідо викликало ще більшу необхідність здійснення контролю за якісними показниками родючості ґрунтів [2].

Поліпшення земель є однією із найважливіших складових процесу відтворення земельних ресурсів. Земля як головний засіб аграрного сектора економіки має закладений природою певний потенціал, який в процесі продуктивного використання сільськогосподарських угідь поступово вичерпується. Інакше кажучи, відтворення земельного ресурсу пов'язане з явищем зносу, що потребує, в свою чергу, проведення заходів відновлення та поліпшення. Знос земельних ресурсів є результатом не лише продуктивного їх використання, а зумовлюється впливом техногенних та антропогенного чинників, які часто призводять до отруєння, засмічення, забруднення, появи в ґрунті інгредієнтів, дія яких призводить до появи надмірно кислих або лужних земельних площ.

Погіршення стану земель часто спричиняється також порушенням або відсутністю сівозмін, надмірно інтенсивним використанням посівних площ, запровадженням продуктів генної інженерії, швидким зростанням вилучених з обігу земельних ділянок (паїв), порушенням оптимальності між кількістю внесених органічних і мінеральних добрив тощо. Особливо значної шкоди завдають сільському господарству покинуті та незадіяні власниками земельні паї, що заростають кущами, чагарниками, дикими рослинами-мутантами. Нині значно інтенсифікувались деструктивні процеси всередині землі через природні порушення окультурених раніше продуктивних сільськогосподарських угідь. Насамперед це стосується швидкої регенерації старих і появи нових ярів, збільшення кількості земельних ділянок, кут нахилу яких перевищує допустимі нормативи їх використання на тих земельних угіддях, які знаходилися раніше в продуктивному сільськогосподарському обігу. Зрозуміло, що земля, яка тривалий час не перебуває в активному продуктивному використанні, втрачає набуту родючість. Відновлення її для потреб вирощування сільськогосподарських культур потребуватиме значних витрат.

Сучасний стан сільськогосподарської науки і техніки дає змогу активно впливати на родючість ґрунту і різко підвищувати її. Наприклад, буроземі і сіроземі пустинь, відносно багаті на поживні елементи, малородючі у природному стані через нестачу води. Застосовуючи зрошення, правильний обробіток і хімічні засоби боротьби з бур'янами, шкідниками і хворобами, добираючи культури та їхні сорти, на цих ґрунтах можна виростити високі врожаї.

Управління заходами по поліпшенню земельних ресурсів відіграє значну роль у функціонуванні виробничої системи.

Управління в широкому розумінні являє собою особливий вид діяльності, який здатний перетворити неорганізований натовп в ефективну цілеспрямовану і продуктивну групу. Здійснити це можна лише через процес планування, організації, мотивації та контролю спільних дій. Сучасний темп розвитку наукових технологій та процесів змушує керівників звернути увагу на процес управління, причому не тільки персоналом, але й засобами виробництва, тому впровадження управління поліпшенням земель є необхідним.

Виходячи з актуальності наявних проблем збереження та поліпшення земельних ресурсів, пріоритетними напрямками діяльності повинні стати: підготовка та перепідготовка наукових кадрів, розробка та впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Заходи управлінського характеру повинні тісно переплітатись з агротехнічними заходами, саме в такому випадку результат буде такий, яким його очікували.

ВИСНОВКИ. Отже, катастрофічний стан наших земель вимагає невідкладних науково-обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та отримання екологічно чистих продуктів харчування. Для підвищення продуктивності земельних ресурсів, для покращення ефективності їх використання та для поліпшення їх якості необхідно проводити ряд заходів агротехнічного характеру, які сприяють підвищенню родючості ґрунту, а відповідно і до отримання більш високого прибутку від господарської діяльності.

Література

1. Горлачук В., Стрюченко А. Проблеми збереження родючості ґрунтів фермерських господарств//Економіка України.-2007.-№3-с.74-79.
2. Демидов О. Родючість ґрунтів потребує охорони// Аграрна справа.- 2009.-№ 10
3. Котикова О. І. Земля та її потенціал у виробничій функції: особливості й шляхи підвищення ефективності використання// Економіка АПК.-2006.-№12.- с.71-74.
4. Щурик М. В. Поліпшення земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств як складова оптимізації відновлювального процесу аграрного сектору// Агросвіт.- 2009.-№7.-с.4-7.